

راهنمای روشهای کاربردی حمایت حقوقی از افراد در معرض مجازات اعدام

فصل دوم:

ارائه خدمات حقوقی موثر، انجام یک وظیفه: یک "وکیل خوب" چه باید بکند؟

۱. حق برخورداری از خدمات حقوقی (معاضدت قضایی) موثر

الف. چرا وظیفه دارم از منافع موکلم به طور موثر دفاع کنم؟

به عنوان وکیل مدافع در یک پرونده اعدام، شما وظیفه دارید خدمات حقوقی با کیفیت بالا ارائه دهید، کاری که در بر گیرنده چند شرط مهم است. شما باید مستقل و آزاد باشید تا بتوانید با اهتمام و جدیت هر چه بیشتر، از منافع موکلین خود دفاع کنید. شما باید "از تجربه و کفایت لازم، متناسب با ماهیت جرم تحت رسیدگی"^۱ برخوردار باشید. شما باید تعداد پرونده هایی که در دست دارید را در حدی نگه دارید که بتوانید خدمات با کیفیت بالا ارائه کنید و باید از منابع مناسب برخوردار شوید تا بتوانید دفاعی شایسته و با کفایت به عمل آورید.

لازم به تاکید است که وظائف وکلای رایگان (Legal aid lawyers) در ارائه خدمات حقوقی موثر با وکلای خصوصی هیچ تفاوتی ندارد. این فصل به شرح وظائف شما می پردازد، راهنمایی برای استفاده موثر از منابع و پرسنل در طول مدت دفاع به شما ارائه می کند و ابزار لازم را نیز برای این که وکیل بهتری بشوید در اختیارتان قرار می دهد. فصل حاضر همچنین در نظر دارد استدلال هایی را که می توانید در دادگاه در خصوص تعهدتان مبنی بر ارائه دفاعی شایسته و با کفایت، ارائه کنید، در اختیار شما قرار دهد.

ب. آیا وظایف من در قبال موکلم در پرونده های اعدام، متفاوت است؟

در کلیه پرونده های جزایی، موکلین شما از حقوق مشخصی برخوردارند و شما نیز به عنوان وکیل، وظایفی را بر پایه این حقوق، بر عهده دارید. در یک پرونده اعدام که جان موکل شما در خطر است، شما وظیفه ای مضاعف دارید که تحقیقات کامل در خصوص جرم و نیز درباره پیشینه شخصی موکل خود به عمل آورید، تا بتوانید مرجع تصمیم گیرنده را مجاب کنید که موکلان - حتی اگر مقصر باشد - سزاوار اعدام نیست.^۲ شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل متحد (ECOSOC) از کشورها می خواهد که "در کلیه مراحل دادرسی، [برای متهمان به جرائم مشمول مجازات اعدام] معاضدت مقتضی حقوقی (توسط وکیل)" بسیار فراتر و گسترده تر از آنچه در پرونده هایی که مشمول مجازات اعدام نمی شوند،^۳ فراهم گردد. افزون بر این، حقوق بین الملل مقرر می دارد در پرونده های اعدام، حقوق متهم مبنی بر رعایت تشریفات قانونی در روند دادرسی باید مجدانه و با دقت زیاد، رعایت شود. وظیفه شما است که به عنوان وکیل، اطمینان حاصل کنید که دادگاه ها این حقوق را در مورد موکلان رعایت و اجرا نمایند.

پ. حق برخورداری از وکیل دقیقاً شامل چه موضوعاتی می شود؟

برای تضمین دادرسی عادلانه، حق برخورداری از معاضدت حقوقی امری کاملاً ضروری است.⁴ حقوق بین الملل مقرر می دارد کلیه متهمان جرایم مشمول مجازات اعدام، از حق داشتن وکیل برخوردارند، حتی اگر مفلس (فقیر) و تهیدست باشند.⁵ افزون بر این، حقوق بین الملل اشعار می دارد که متهم باید وقت کافی و تسهیلات مناسب برای تهیه دفاعیات خود داشته باشد. حداقلی که این شرط الزام می دارد این است که متهم از خدمات مؤثر حقوقی برخوردار گردد.⁶ همچنین، کشورها باید به وکلایی که برای دفاع از متهمان تهیدست تعیین می شوند، حق الوکاله پرداخت نمایند.⁷ وکلا نیز موظفند در ارائه این خدمات همکاری نمایند و بالاخره، مراجع قانونی، از جمله وکلا و قضات (و نه فقط اینان)، وظیفه دارند تا از موثر بودن معاضدت حقوقی (که نسبت به متهمان به جرائم مشمول مجازات اعدام ارائه می دهند) اطمینان حاصل نمایند.⁸ در پرونده آرتیکو علیه ایتالیا، دیوان اروپایی حقوق بشر رای داد که تعهد کشور مبنی بر ارائه معاضدت حقوقی، به صرف تعیین وکیل، پایان نمی یابد، "چرا که ممکن است وکیل تعیین شده برای اهداف معاضدت حقوقی، فوت کند، یا به شدت بیمار شود، یا مدت زمانی طولانی نتواند کار خود را انجام دهد، و یا از انجام وظایفش سر باز زند. در صورتی که مقامات از این گونه وضعیت ها مطلع شوند، یا باید آن وکیل تعویض کند و یا به انجام وظایف خویش به عنوان وکیل ملزم گردد."⁹

ت. حدود وکالت

وکالت مؤثر، صرفاً به مرحله دادگاه [بدوی] محدود نمی شود. شما باید تلاش کنید که تا آنجا که ممکن است از نخستین مرحله، به عنوان وکیل موکل خود حاضر باشید و به وظایف خود عمل کنید. این امر شامل [حضور در دادسرا جهت] رسیدگی به احکام بازداشت و تعیین وثیقه [و یا کفیل] و هر گونه مذاکره با [نماینده دادستان به منظور پذیرش جرم سبکتر]، نیز می شود. در فصل سوم، با قید جزئیات بیشتر به تشریح وظایف شما در مراحل قبل از دادگاه خواهیم پرداخت. ممکن است لازم باشد تا از جانب موکلان در دعاوی مرتبط دیگری نیز همچون درخواست تعیین وثیقه، اعتراض به شرایط بازداشت و اعمال محدودیت برای متهم در برقراری ارتباط با خانواده وارد شوید. همچنین موکل شما از حق مسلم و شناخته شدهی معاضدت وکیل در مرحله تجدید نظر، از جمله معاضدت رایگان حقوقی، برخوردار است.¹⁰ حتی اگر وکالت وی را در مرحله تجدید نظر بر عهده نداشته باشید، موظفید مستقیماً موکلان را از کلیه مهلت های قانونی به منظور درخواست رسیدگی پس از محکومیت آگاه ساخته و بلافاصله وکیل جانشین خود را از روند رسیدگی پرونده، از جمله این که دادخواست تجدید نظر ارائه شده یا خیر، مطلع نمایید.¹¹

حکایت یک موفقیت

• برقراری معیارهای دفاع در پرونده های اعدام در چین

- ❖ در سال ۲۰۱۰ میلادی، کانون های وکلای سه استان شاناندانگ، هنان، و گوئیژو، دستورالعمل هایی برای وکالت در پرونده های اعدام صادر کردند تا به عنوان معیار رسمی در این استان ها مورد استفاده قرار گیرد. این دستورالعمل ها برای کلیه وکلایی که تحت نظارت کانون های وکلای هر یک از این استان ها هستند، الزام آور است. کانون های وکلا اکنون در حال اتخاذ تدابیری جهت تضمین اجرای مؤثر این دستورالعمل ها هستند تا کیفیت دفاع در پرونده های اعدام را ارتقا دهند.
- ❖ دو برنامه تحت عناوین "پروژه وکالت در پرونده های اعدام" و برنامه "اجرای حاکمیت قانون در چین" که توسط کانون وکلای آمریکا (ABA) راه اندازی شده، از سال ۲۰۰۳ میلادی به طور تنگاتنگ با "انجمن سراسری وکلای چین" (All China Lawyers Association)، وکلای مدافع

مستقل، و با دانشگاهیان در کشور چین، در رابطه با توسعه و گسترش این دستور العمل های مربوط به وکالت، فعالیت کرده اند. کانون وکلای آمریکا به عنوان تدوین کننده "دستور العمل تعیین وکلای مدافع و شیوهی عملکرد آنان در پرونده های اعدام"، "دستور العمل آ ب آ" (ABA Guidelines) مصوب سال ۱۹۸۹ میلادی با بازنگری سال ۲۰۰۳ میلادی، در این زمینه دارای تخصصی منحصر به فرد و گسترده است. این دستور العمل در حال حاضر، معیار عملکرد وکلای مدافع در پرونده های اعدام در سراسر کشور است.

❖ امروزه کانون های وکلای چین از معیار های عملکرد حرفه ای، برای یکسان سازی و ارتقای کیفیت دفاع در پرونده های اعدام، استفاده می کنند. [در این راستا] کانون های وکلای شاندونگ، گوئیژو و هنان که در این زمینه پیشگام بودند، روندی که طی آن "دستور العمل آ ب آ" در آمریکا از پذیرش عمومی برخوردار گردید را بررسی کرده و شیوه های استفاده شده در آمریکا به منظور حمایت هر چه بهتر از متهمان و وکلای مدافع آنان بر طبق این دستور العمل را نیز بکار گرفتند. این نمونه به خوبی نشان می دهد که چگونه همکاری فرامرزی وکلای می تواند معیار های وکالت در پرونده های اعدام را ارتقا و بهبود ببخشد.

- رابین ماهر، مدیر "پروژه وکالت در پرونده های اعدام کانون وکلای آمریکا"

۲. ارائه خدمات حقوقی و رعایت تشریفات دادرسی قانونی

الف. حق برخورداری از دادرسی عادلانه

موکل شما از حق دادرسی عادلانه در مدت زمانی معقول و بدون تاخیر، مانند رعایت تشریفات دادرسی قانونی، برخوردار است. این حق در قوانین بین المللی حقی بنیادین محسوب می شود و بارها و بارها مورد تاکید قرار گرفته است. وظیفه شما است که به بهترین وجهی که در توانتان است و با توجه به منابع موجود، اطمینان حاصل کنید که این حق اعمال شود. کلیه اسناد بین المللی و منطقه ای حقوق بشر، حق برخورداری از دادرسی عادلانه را تضمین می نمایند. چندین استدلال مبتنی بر قوانین بین المللی نیز وجود دارد که می توانید مستند تلاش خود به منظور دستیابی موکلان به فرآیند دادرسی عادلانه قرار دهید.¹² به عنوان مثال، بند ۱ ماده ۱۴ میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی اشعار می دارد که هر فردی حق دارد "... به دادخواهی او منصفانه و به طور علنی در یک دادگاه صالح مستقل و بی طرف که طبق قانون تشکیل شده، رسیدگی شود." عهدنامه های منطقه ای حقوق بشر حاوی مفادی مشابه این ماده هستند. ماده ۹ میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی نیز مقرر می کند افراد را باید بدون تاخیر غیرموجه، محاکمه نمود.

ب. چگونه می توانم اطمینان حاصل کنم که "وقت و تسهیلات" کافی برای آماده کردن دفاعیات، داشته باشم؟

ماده ۱۴ میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی اشعار می دارد "هر کس حق دارد ... وقت و تسهیلات کافی برای تهیه دفاع از خود را داشته باشد."¹³ حق موکل شما مبنی بر داشتن وقت کافی برای آماده کردن دفاعیات، به شما نیز به عنوان وکیل مدافع در یک پرونده اعدام، تعمیم می یابد. به دیگر سخن، شما، به عنوان وکیل مدافع موکلان، این حق را دارید که برای دفاع از وی، از وقت و منابع کافی برخوردار شوید، نه تنها در خلال محاکمه بلکه در جلسات رسیدگی پیش از دادگاه، در مذاکرات برای پذیرفتن اتهامی سبکتر، هنگام درخواست تجدید نظر پس از

صدور رای دادگاه، و در جلسات صدور حکم. وظیفه شما است که با اهتمام و جدیت هر چه بیشتر، از این حقوق دفاع کنید.

برای نمونه، اگر تنها چند روز یا چند هفته پیش از تاریخ شروع محاکمه به عنوان وکیل مدافع متهمی با جرم مشمول مجازات اعدام تعیین شدید، به احتمال زیاد لازم خواهد بود که از [دادگاه] بخواهید تا محاکمه را به تعویق اندازد تا شما بتوانید با موکل خود صحبت کنید و در خصوص شیوه های موجود برای دفاع، تحقیق نموده و خود را برای جلسه رسیدگی آماده نمایید. اگر دادگاه این درخواست را رد کرد، باید هر کاری از دستتان بر می آید انجام دهید تا این تخلف را [با سند و مدرک] مستند کنید. این امر شامل تسلیم اعتراض کتبی به دادگاه نیز می شود که باید طی آن، زمانی که برای آماده کردن خود داشته اید و نیز تعهداتی که به لحاظ کمبود وقت نتوانسته اید به آنها عمل کنید را تشریح و مستند نمایید. لازم به یادآوری است که حتی اگر نتوانید دادگاه بدوی را نسبت به پذیرش درخواستتان متقاعد کنید، تلاش های شما در مستند ساختن نقض حقوق موکلان می تواند مبنایی برای کسب موفقیت در مرحله تجدید نظر قرار گیرد. همچنین اگر قصد دارید نزد یک مرجع بین المللی دادخواهی کنید، مستند ساختن نقض حقوق موکلان گام اولیه بسیار مهمی در جهت برآورده ساختن الزام "احقاق حق نزد کلیه مراجع ذیصلاح داخلی" است.

تعریف "وقت کافی"، به تناسب محتویات هر پرونده، پیچیدگی موضوعات، و در دسترس بودن یا نبودن شواهد و مدارک، تغییر می کند.¹⁴ به تشخیص کمیته حقوق بشر سازمان ملل متحد، در پرونده هایی که وکیل طی آن تنها چند دقیقه یا چند ساعت فرصت برای آماده شدن داشته است، نقض مفاد میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی صورت گرفته است.¹⁵ بنابر نظرات موجود در این پرونده ها، ملاقات کوتاه مدت وکیل با موکلش درست قبل از محاکمه، مؤید این است که آمادگی وکیل برای حضور در دادگاه "کافی نبوده" است.¹⁶

فائق آمدن بر موانع

- من درست در وقت دادگاه به عنوان وکیل تعیین شدم و قبل از برگزاری جلسه هیچ فرصتی برای ملاقات با موکل پیدا نکردم، چه باید بکنم؟

❖ نخست باید از دادگاه/قاضی درخواست وقت بیشتر نمایید. به موجب اصول پذیرفته شده و مسلم بین المللی، موکل شما از باید حق داشتن وقت کافی برای آماده کردن دفاعیات خود، برخوردار باشد. اگر استدلال شما با شکست مواجه شد، بسیار ضروری است که اعتراضتان را در صورت امکان به طور کتبی ارائه و ثبت نمایید. باید توضیح دهید چه مدت به شما وقت داده شد تا دفاعیات خود را آماده کنید. همچنین فهرستی از تمامی کارهایی که به لحاظ کمبود وقت نتوانسته اید انجام دهید، ارائه نمایید. این کار دو هدف را برآورده می سازد: هم دادگاه را آگاه می سازد و هم می تواند مبنایی برای موفقیت در مرحله تجدید نظر خواهی باشد.

راهنمایی عملی (کاربردی)

- ملاقات با موکلان در روز محاکمه

❖ در برخی کشورها، وکلا تا روز دادگاه موکلشان را ملاقات نمی کنند. کمیته حقوق بشر سازمان ملل متحد تشخیص داده که این امر، حقوق متهم را در مورد برخورداری از وقت و تسهیلات کافی برای آماده کردن دفاعیات خود را نقض می کند. به عنوان مثال، در پرونده *لینتل علیه جامائیکا*، شاکی فقط سی دقیقه قبل از محاکمه فرصت داشت تا با وکیل خود مشورت کند و در خلال محاکمه نیز تقریباً همین مقدار وقت برای مشورت داشت. بنا به نظر کمیته، [در این پرونده] وقت مشورت با وکیل به منظور آمادگی برای ارائه دفاعیات، هم در مرحله بدوی و هم در تجدید نظر، کافی نبوده است. کمیته در نظریه خود اضافه می نماید: "حق متهم در مورد برخورداری از وقت و تسهیلات کافی برای آماده کردن دفاعیات، شرطی اساسی در تضمین دادرسی عادلانه و برگرفته از اصل برابری طرفین دادرسی [در برخورداری از شرایط و تسهیلات] می باشد. در پرونده هایی که می تواند صدور حکم اعدام را در پی داشته باشد، بدیهی و مسلم است که باید به متهم و وکیل وی وقت کافی برای آماده کردن دفاعیات در دادگاه، اعطا شود؛ این الزام باید در کلیه مراحل دادرسی اعمال گردد."

برای تضمین حق برگزار شدن محاکمه در مدت زمان معقول، قوانین برخی کشورها برای مهلت موجود تا روز دادگاه نیز محدودیت ایجاد می کنند. این امر ممکن است باعث شود تا با کسب اجازه از موکلان از حق برخورداری از محاکمه سریع، چشم پوشی کنید، چرا که ممکن است به هیچ وجه نتوانید در این مدت زمان محدود، برای محاکمه آمادگی کافی پیدا کنید.

به خاطر داشته باشید که حق داشتن وقت کافی برای آماده کردن دفاعیات، شامل مرحله تجدید نظر نیز می شود. به عنوان وکیل مدافع در یک پرونده اعدام، شما حق دارید که از تاریخ محکومیت تا زمان اجرای حکم اعدام، از وقت کافی برای آماده کردن و به سرانجام رساندن مرحله تجدید نظر، از جمله ارائه درخواست عفو، برخوردار باشید.¹⁷

فائق آمدن بر موانع

• اگر زندانبان، کارمند دادگاه، یا هر فرد دیگری، از ملاقت من با موکلم ممانعت کند، چه باید بکنم؟

❖ سعی کنید آرامش خود را حفظ کنید و [در مکالمه با مقامات] لحن مناسبی به کار ببرید. فریاد زدن یا دشنام دادن به کسی که توانایی یاری به شما را دارد معمولاً راهکار مناسبی نیست. نخست سعی کنید با شخص مورد نظر منطقی صحبت کنید. به جای این که او را مقصر جلوه دهید ("چرا اجازه نمی دهید موکلم را ببینم؟") سعی کنید بین شخص او و مسئله، تفکیک قائل شوید ("می دانم تقصیر شما نیست ولی من برای دیدار با موکلم با مشکلات زیادی مواجه شده ام").

❖ اگر این تدبیر اثر نکرد، از او بخواهید اجازه دهد تا با مافوق وی صحبت کنید. اگر مافوق او در دسترس نبود، نام و اطلاعات تماس با آنها را یادداشت کرده و با آرامش، محل را ترک کنید. حتماً تاریخ و ساعت حضور خود و افرادی که با آنها صحبت کردید را نیز یادداشت نمایید. اگر می توانید، صبر کنید تا شیفت کاری عوض شود، شاید با یک کارمند دیگر، اقبال بیشتری داشته باشید. اگر باز هم نتوانستید با موکلان صحبت کنید، امکان گرفتن دستور [ملاقات] از دادگاه و یا تماس با

یک سازمان ارائه کننده خدمات حقوقی را بررسی کنید. به عنوان آخرین راه، شاید بتوانید نزد مراجع داخلی شکایتی طرح کنید و اگر آن هم بی نتیجه ماند، به مراجع بین المللی رجوع نمایید.

پ. برای یافتن پرسنل و منابع مورد نیاز چه باید بکنم؟

وکلاهای رایگان (Legal aid lawyers) (که بعضاً "مدافعان عمومی" ("public defenders") نامیده می شوند) و وکلای تسخیری ممکن است با مسائل بسیاری در انجام وظایف حرفه ای خود مبنی بر ارائه خدمات حقوقی با کیفیت بالا، مواجه شوند. در این دستورالعمل، ما به بسیاری از این موانع می پردازیم و شما را مجدانه ترغیب می کنیم که نظام حقوقی ای که در آن حق برخورداری از دادرسی عادلانه برای موکلان تضمین نشده است را به چالش بکشید. برای نمونه، اگر به طور معمول وکلا درست در روز محاکمه برای دفاع از موکل خود تعیین می شوند، این وضعیتی است که باید بدان اعتراض کرد و استدلال هایی مبتنی بر آراء مراجع بین المللی که در دستورالعمل حاضر نیز موجود است، ارائه نمود. گاه می توانید این موانع را به فرصت تبدیل کرده و با اطلاع رسانی و روشنگری در این خصوص، زمینه ساز تغییرات اساسی در نظام قضایی شوید.

ت. به کدام منابع نیاز داریم؟

متخصصان و کارآگاهان [خصوصی]: وکالت مؤثر، مستلزم مشاوره با کارآگاهان و متخصصینی همچون روانشناسان و مددکاران اجتماعی است. کانون وکلای آمریکا بر اهمیت ایجاد یک "تیم" دفاع، متشکل از حداقل دو وکیل، [یک یا چند] متخصص و کارآگاه، و "متخصصان یافتن کیفیات تخفیف دهنده مجازات"، تاکید می کند.¹⁸ چنین چیزی ممکن است در همه جا امکان پذیر نباشد اما تشکیل یک "تیم دفاع"، بسیار حیاتی است. وکالت در پرونده های اعدام کار چالش برانگیزی است و شما باید از کلیه منابعی که در اختیار دارید، استفاده کنید. اگر کارآگاه در دسترس نیست، شاید کارمندان حقوقی [دارالوکاله یا دفتر حقوقی]، دانشجویان رشته حقوق، و یا سازمان های غیردولتی بتوانند به شما کمک کنند. اگر روانپزشک در دسترس نیست، پرستاران و دیگر افراد تعلیم دیده در این زمینه می توانند مثر ثمر باشند.

مترجمان: اهمیت تشخیص زبان مادری موکل و تسلط وی به یک زبان خاص را به هیچ وجه نباید دست کم گرفت. فرض را بر این نگذارید که موکلان حتماً به زبان کشوری که در آن مورد اتهام قرار گرفته، تسلط دارد. ممکن است این طور به نظر برسد که موکل شما به زبانی که زبان مادریش نیست، تسلط دارد، اما در واقع قادر نیست مطالب عنوان شده به آن زبان را کاملاً درک نموده و یا از طریق آن زبان منظور خود را به طور کامل، بیان کند. به عنوان وکیل چنین شخصی، شما وظیفه دارید این اصل را رعایت کنید: هر کس حق دارد از اتهاماتی که متوجه او است به زبانی که برای او قابل فهم است، مطلع شود. در صورت نیاز در دادگاه از یک مترجم کمک بگیرید.¹⁹ برای مترجمان، معیارهای بین المللی وجود دارد، اما ممکن است همیشه یک مترجم رسمی و/یا شایسته (واجد شرایط) در دسترس نباشد. در این صورت باید عدم صلاحیت مترجم و ناتوانی وی را در ترجمه صحیح روند دادرسی برای موکلان در دادگاه مستند نمایید. ترجمه صحیح، بسیار مهم است، بالاخص اگر موکل شما و/یا شاهد به زبان دیگری شهادت دهند.

فائق آمدن بر موانع

- چه باید بکنم اگر به زبان موکلم صحبت نمی کنم؟

- ❖ سعی کنید برای زبانی که موکلان راحت تر با آن صحبت می کند (نه زبانی که موکلان آن را صرفاً بلد است)، به دنبال مترجم باشید. ممکن است بیان میزان قابل توجهی از اطلاعاتی که مورد نیاز شما است برای موکلان، حتی به زبان مادری اش هم دشوار باشد. افزودن یک مانع دیگر، مانند زبان نآشنا، بیان مطالب توسط موکلان و نیز درک مطالبی که شما می گوئید ساخت تر می کند و می تواند منجر به سوء تفاهم و کسب نتایج معکوس گردد.
- ❖ اگر یک مترجم رسمی در دسترس نبود، سعی کنید فردی را بیابید که به خوبی به زبان موکلان صحبت کند. هرگز از یک عضو خانواده یا یک شاهد به عنوان مترجم استفاده نکنید، چرا که به هر حال یک موضع جانبگیرانه درونی دارند که ممکن است کیفیت و بیطرفی ترجمه را تحت تاثیر قرار دهد.

۳. رابطه وکیل و موکل

برای اینکه بتوانید خدمات حقوقی با کیفیت بالا ارائه دهید، باید رابطه ای کارآمد و مؤثر بعنوان وکیل با موکل برقرار نموده و [این رابطه را] حفظ کنید. این مطلب، بالاخص در مورد پرونده های اعدام صدق می کند.²⁰ کیفیت رابطه شما با موکلان می تواند برای او تفاوت بین مرگ و زندگی وی باشد. رابطه و مکالمه مؤثر به شما کمک می کند نظریه خود را در مورد پرونده شکل دهید و راهبردی برای تخفیف مجازات موکل خود، بیابید.

بعضاً در می یابید که ایجاد رابطه کاری مطلوب با متهم پرونده اعدام، کار ساده ای نیست. بسیاری از کشورها متهمان در معرض حکم اعدام را از دیگر زندانیان و دوستان و خانواده جدا می کنند، و ممکن است شما تنها راه تماس متهم با دنیای خارج باشید. تحت چنین شرایطی، جلب اعتماد موکلان می تواند کار دشواری باشد. اما اگر با وی مرتباً در ارتباط باشید رفتار احترام آمیز و حرفه ای داشته باشید و از حقوقش با جدیت تمام دفاع کنید، رابطه کاری بهتر و سازنده تری خواهید داشت.

حکایت یک موفقیت

• پرونده احمد خان

- ❖ احمد (نام واقعی او نیست) متهم شد به کفرگویی، اتهامی که در پاکستان مجازات اعدام را در پی دارد. هنگامی که ما به عنوان وکیلش تعیین شدیم، اولین کاری که کردیم این بود که ملاقاتی با او را در زندان ترتیب دادیم. اگرچه این کار باید در امور قضایی و تحقیقاتی روالی رایج باشد، اما بسیار نادر است که شما بتوانید در پاکستان با موکلان در زندان دیدار کنید. یک ملاقات ساده باعث آشنایی ما با رئیس زندان شد و او اکنون یکی از دوستان صمیمی ما در دفتر حقوقی است. در حال حاضر ما به طور نامحدود به موکل خود دسترسی داریم و می توانیم هر روزی که خواستیم برای هر مدت زمانی، و بدون نظارت، با وی ملاقات کنیم، که این هم در پاکستان امری غیرمتعارف است.
- ❖ ملاقات منظم در زندان با موکلان به دو طریق به ما کمک کرد:
 1. ما دریافتیم که او مدت های مدیدی است به بیماری های روحی و روانی مبتلا است که هرگز [توسط پزشک متخصص] تشخیص داده نشده بود. بیماری وی در یک یا دو جلسه اول دیدار به هیچ وجه قابل شناسایی نبود.

2. به ما اجازه داده شد تا کارشناس بین المللی پزشکی منتخب خود را برای ارزیابی وضعیت موکلمان به زندان ببریم. این ارزیابی متعاقباً در دادگاه ارائه شد و توسط پزشکان محلی نیز مورد تایید قرار گرفت.
3. بر اساس تحقیقاتی که در باره خانواده احمد انجام دادیم، توانستیم پیشینه اجتماعی او را مشخص سازیم و تاریخچه بیماری روحی اش را بیان کنیم.

پرونده احمد به ما آموخت که استفاده از ساده ترین روش ها تا چه حد می تواند در پیشرفت امور به ما یاری رساند. ما اکنون از متخصصین محلی و بین المللی ای برخورداریم که شهادت می دهند موکل ما دچار بیماری روحی است، امری که به طور قطع در اثبات مبری بودن موکلمان از اتهامات وارده، کمک بسزایی خواهد کرد.

سارا بلال، مدیر، پروژه عدالت پاکستان

الف. چگونه می توانم روابطی معنادار و بر پایه اعتماد با موکلینم برقرار کنم؟

برای ایجاد روابط موفق با موکلان باید در ارتباطاتی دایمی و منظم او را همواره از پیشرفت ها و تحولات در جریان رسیدگی به پرونده، مطلع سازید. باید ملاقات های منظم با موکل خود ترتیب دهید. احترام به حق موکل مبنی بر محرمانه ماندن موضوعات و مکالمات انجام گرفته و نیز جلوگیری از تعارض منافع موکل با سایرین، از اهمیت ویژه برخوردار است.²¹ به وی اطمینان دهید هر آنچه به شما می گوید محرمانه خواهد ماند، مگر این که خودش موافقت کند آن اطلاعات را به عنوان بخشی از راهبرد دفاعی که تهیه کرده اید، در دادگاه بازگو نماید. شما باید همچنین به مکاتبات و تماس های تلفنی وی در زمان مقتضی و معقول پاسخ دهید (در کشورهایی که زندانیان به تلفن دسترسی دارند) و در صورت لزوم با خانواده و دوستانش ارتباط برقرار کنید. ممکن است هر چه پرونده جلوتر می رود، موکل شما بیشتر احساس ناتوانی کند و همه تلاش ها را بیهوده بداند. این واکنشی طبیعی نسبت به روند کند و فرسایشی دادرسی می باشد. اگر تشخیص دادید که نمی توانید به میزان دلخواهتان با موکل خود ملاقات کنید، استخدام فردی شایسته که بتواند با موکلان ارتباط منظم داشته باشد را مدنظر قرار دهید. کارمندان دفاتر حقوقی می توانند برای تسهیل ارتباط منظم با موکلین بهترین گزینه باشند.

اگر رابطه ای همراه با اعتماد با موکلان برقرار کنید، گفتگوهای شما با وی می تواند بیشتر مؤثر و مفید باشد. موکل شما تنها زمانی حقایق شخصی و دردناکی را که برای تدارک دفاع مؤثر در محکمه ضروری است (همچون نقش خود در جرم مورد نظر) بیان می کند که به شما اعتماد داشته باشد. برای نمونه، اگر فقط ده دقیقه قبل از محاکمه با موکلان ملاقات کنید، ممکن است به سمتی برود که به شما بگوید که در محل وقوع جرم نبوده و نمی داند چه اتفاقی افتاده است. اما اگر به شما اعتماد کند، ممکن است به شما بگوید که "قربانی" را در دفاع از خود به قتل رسانده است. چنین چیزی می تواند با توجه به ادله و شواهد دادستانی، دفاع قابل قبول تری باشد.

فائق آمدن بر موانع

- اگر ملاقات با موکل امکان پذیر نباشد، آن گاه چه کنم؟

❖ پی بردن به علل عدم امکان ملاقات با موکلان، موضوع بسیار مهمی است. مشکلاتی همچون دشواری رفت و آمد و مسافت زیاد [بین شما و موکلان] و اشتغال بیش از حد شما، موانعی است که

معمولاً می‌توانید بر آن غلبه کنید. مهم است که بین موانع واقعی بر سر راه ارتباط با موکل و موانعی که صرفاً کار شما را دشوار می‌کند، تفکیک قائل شوید. اما اگر واقعاً غیرممکن است که با موکل خود ملاقات کنید، باید باز هم تلاش کنید از طریق تلفن یا نامه نگاری با او ارتباط برقرار نمایید. اما ارتباط از طریق این گونه وسایل، به هیچ وجه مطلوب نیست چرا که کارکنان زندان می‌توانند آن را تحت نظر بگیرند. اگر ارتباط با موکلان امکان پذیر نیست، باید سعی کنید با خانواده و دوستانش ملاقات کنید چرا که ممکن است آنها اطلاعاتی داشته باشند که برای دفاعیات شما حیاتی باشد.

جلب اعتماد، برای دست یافتن به حقایق که می‌تواند در مرحله صدور حکم در یک پرونده اعدام حائز اهمیت باشد بسیار حیاتی است؛ در این مرحله، وظیفه شما به عنوان وکیل مدافع این است که با ارائه ادله و جهات تخفیف دهنده مجازات، چهره ای هرچه انسانی تر از موکل خود ارائه بدهید.²² ادله ای که می‌تواند به عنوان کیفیات تخفیف دهنده مد نظر قرار گیرد، می‌تواند شامل برخی از خصوصیات و شرایط مربوط به متهم باشد، از قبیل: "اتخاذ تصمیمات آبی [بدون تفکر و تعقل]، عدم توانایی تشخیص موقعیت، جوانی و تاثیرپذیری، عقب ماندگی ذهنی یا رشدی، پیشینه آزار و اذیت جنسی و بدنی در کودکی، اعتیاد به مواد مخدر یا الکل، غیر قابل کنترل بودن در زندان."²³ متهمان اغلب در ارائه برخی اطلاعات به وکیل خود، تردید می‌کنند، حتی اگر این اطلاعات بتواند به عنوان جهات تخفیف دهنده مجازات، مورد استفاده قرار گیرد. برای نمونه، ممکن است متهمان هنگام مواجهه با سوالاتی مرتبط با آزار و اذیت روحی، جسمی و یا جنسی، خجالت بکشند پاسخ دهند، یا موضع تدافعی بگیرند و یا این که بخواهند [با پنهان نمودن حقیقت] از اعضای خانواده خود حفاظت کنند.²⁴ همچنین، در بسیاری از فرهنگ ها، بیماری های روانی نوعی تابو به حساب می‌آید و به ندرت در باره شان صحبت می‌شود؛ در بسیاری از نقاط جهان نیز این بیماری ها با باورهای ماوراء طبیعی به مقولاتی همچون سحر و جادو، پیوند خورده اند. تهیه کردن ادله تخفیف دهنده مجازات، زمان می‌برد و مستلزم پافشاری و پیگیری و نیز حساس بودن به مسائل فرهنگی است. فصل چهارم، جزئیاتی از تحقیقات مورد نیاز به منظور گردآوری ادله تخفیف دهنده مجازات که تعیین می‌کند موکل شما به مرگ محکوم خواهد شد یا به کیفری سبک‌تر، ارائه می‌دهد. فصل هشتم نیز به چگونگی ارائه ادله و کیفیات تخفیف دهنده مجازات در جلسه صدور حکم می‌پردازد.

برقرار کردن رابطه با برخی از موکل ها، دشوارتر از دیگر است. هنگامی که وکالت یک موکل پر چالش را بر عهده دارید، به خاطر داشته باشید که همان ویژگی هایی که از او موکلی مسئله دار می‌سازد اغلب می‌تواند به عنوان جهات تخفیف دهنده مجازات، مورد استفاده قرار گیرد. برای نمونه، اگر موکل شما به بیماری روحی-روانی مبتلا باشد، ممکن است تواناییش در همکاری با شما تحت الشعاع بیماری اش قرار گرفته و مختل شود. بسیار مهم است که به منظور تشخیص این مسئله، وقت کافی با وی صرف کنید و از کمک یک متخصص برای ارزیابی وضعیت روحی-روانی اش بهره بگیرید. همان گونه که در فصل های بعدی با جزئیات بیشتری خواهد آمد، بیماری روحی-روانی متهم می‌تواند در تشریح اعمال وی در زمان وقوع جرم، مؤثر باشد، حتی اگر در آن مقطع، از نقطه نظر قانون، دچار "جنون" نبوده باشد. چنین چیزی می‌تواند دلیلی قوی و محکمه پسند برای تخفیف مجازات باشد، اما اکثر وکلا در نبود کمک متخصص، درک کافی از علائم و نشانه های بیماریهای روحی-روانی ندارند که بتوانند از آن استفاده کنند. برای اینکه بتوانید در پیشگاه قاضی یا هیئت منصفه به بیان استدلال های خود مبنی بر اینکه بیماری و ناتوانی های موکلان زمینه ای برای تخفیف مجازات است بپردازید، باید نخست در باره نوع و میزان بیماری های روحی-روانی وی تحقیق نموده و آگاهی های لازم را بدست آورید.

• **کیفیات تخفیف دهنده مجازات که متداول است (بررسی عمیق تری از جهات تخفیف دهنده مجازات، در فصل های پنجم و هشتم موجود است)**

- ❖ سن متهم در زمان ارتکاب جرم
- ❖ داشتن نقش فرعی (معاونت و یا مشارکت) در ارتکاب جرم
- ❖ فقدان قصد قبلی
- ❖ تحریک متهم به نحوی که منجر به ارتکاب جرم گردد
- ❖ ابراز پشیمانی و ندامت
- ❖ متهم به لحاظ تهدید، ترس از آسیب دیدن خود یا خانواده و یا تحت تاثیر عمیق کسی که بر وی نفوذ زیادی داشته، اقدام به عمل مجرمانه کرده است
- ❖ مستی
- ❖ وضعیت روحی-روانی متهم
- ❖ قربانی آزار و اذیت جسمی یا جنسی بودن
- ❖ فقر فاحش
- ❖ شواهد مبنی بر ویژگی های بارز اخلاقی
- ❖ عدم سوء پیشینه کیفری
- ❖ همکاری با مراجع قضایی و انتظامی
- ❖ داشتن علقه های خانوادگی
- ❖ یا سابقه طولانی مدت اشتغال
- ❖ پس از ارتکاب جرم، متهم خسارات وارد شده در نتیجه عمل مجرمانه خویش را جبران کرده (یا تلاش جدی برای جبران خسارت به عمل آورده)، یا به گونه ای به قربانی یا خانواده اش غرامت پرداخت نموده است
- ❖ بازیابی شهرت و اعتبار به طرز قابل توجه پس از ارتکاب جرم (بالاخص اگر مدت زیادی سپری شده باشد)

و بالاخره، برقرار کردن رابطه ای مثبت و مبتنی بر اعتماد با موکلان، می تواند در برداشتی که هیئت منصفه و یا قاضی از موکلان به عمل می آورند تاثیر بگذارد. هنگامی که قاضی یا هیئت منصفه در صدد تعیین مجازات مناسب برای متهم هستند، خصوصیات اخلاقی متهم عاملی فوق العاده با اهمیت است. رابطه گرم و دوستانه بین شما و موکلان می تواند تاثیر به سزایی در ارائه "چهره ای انسانی" از وی در دادگاه بگذارد. اگر در اثبات حیثیت و کرامت ذاتی موکلان موفق باشید، به مهم ترین وظیفه وکیل مدافع در یک پرونده اعدام عمل کرده اید.²⁵

ب. پرداختن به مسائل تعارض منافع

به عنوان مدافع مصمم و خدشه ناپذیر موکلان، همیشه می بایست منافع وی را بر منافع خود، مقدم بدانید.²⁶ به عنوان مدافع بیطرف موکلان، تشخیص مسئلهی تعارض منافع که از پیش موجود بوده و یا تعارض منافع که ممکن است در خلال وکالت پیش بیاید، بسیار مهم است.²⁷ هنگامی که از وکلا خواسته می شود که همزمان وکالت دو یا چند متهم را در یک پرونده جزایی به عهده بگیرند، تعارض منافع، مسئله ای است که به طور معمول بروز پیدا می کند. در بسیاری موارد، به عهده داشتن وکالت متهمین یک پرونده، به خودی خود باعث بروز مسئلهی تعارض منافع می گردد. برای نمونه، دادستان ممکن است بخواهد برای یکی از متهمین، در ازای شهادت علیه متهم دیگر پرونده، تخفیف مجازات قائل شود. ممکن است دفاعیات دو متهم با یکدیگر در تضاد باشد و یا ممکن است هر دو متهم به یک اندازه مقصر نباشند.²⁸

یک نمونه عملی بسیار عالی از مشکلات دفاع همزمان از دو متهم در یک پرونده، هنگام آماده کردن آخرین دفاع، بروز می‌کند. اگر شما در پرونده ای که چند متهم دارد فقط از یک متهم دفاع کنید، مختارید استدلال کنید که شواهد و مدارک حاکی از مقصر بودن دیگر متهمین است و نه موکل شما.²⁹ اما اگر از چندین متهم دفاع کنید، نسبت به هر یک تعهد دارید که با جدیت و به شایسته ترین شکل ممکن از او دفاع کنید و این تعهدات متناقض، دست و پای شما را می‌بندد. چنانچه استدلال کنید که موکل (الف) کمتر از موکل (ب) مقصر است، تعهدات اخلاقی و حرفه ای خود در قبال موکل (ب) را زیر پا گذاشته اید و اگر از خاطر نشان ساختن این که کفه ترازوی شواهد به سوی مقصر بودن موکل (ب) سنگینی می‌کند و نهموکل (الف)، خودداری کنید، تعهدات خود در قبال موکل (الف) را نقض نموده اید. هر چه که دادستان مدارک بیشتری در خصوص اثبات اتهام یکی از موکلین در دست داشته باشد، به همان نسبت تعارضی که توانایی شما را در دفاع موثر از منافع هر دو موکل مختل می‌سازد، افزایش می‌یابد.

در برخی از پرونده های جزایی، هر دو متهم دفاعیات همسان دارند، موضوعی که به شما اجازه می‌دهد وکالت هر دوی آنها را به نحوی مؤثر به عهده بگیرید. اما این امر در پرونده های اعدام به ندرت اتفاق می‌افتد. حتی اگر هر دو متهم دفاعیات همسان داشته باشند، در صورتی که محکوم شوند، شما در مرحله صدور رای به هر حال با معضل دفاع از هر دوی آنها مواجه خواهید بود. در بسیاری از حوزه های قضایی، نقش ضعیف تر یک متهم در انجام عمل مجرمانه می‌تواند عامل تخفیف مجازات او محسوب شود. حال اگر شما از دو متهم در یک پرونده دفاع کنید و استدلال نمایید که یکی از آنها نقش ضعیف تری در ارتکاب جرم ایفا کرده، این امر، با منافع متهم دیگر، مستقیماً در تعارض است: شما باید بین ارائه نکردن ادله تخفیف دهنده مجازات جهت حفاظت از یک موکل که نهایتاً منجر به لطمه به موکل دیگر خواهد شد از یک سو و ارائه کردن این شواهد جهت حفاظت از یک موکل و لطمه به موکل دیگر یکی را انتخاب کنید. این دوگانگی، بسیار پیچیده و حل نشدنی است.

در صورتی که دادگاه شما را به عنوان وکیل دو متهم در یک پرونده تعیین کند، باید فوراً ارزیابی کنید که آیا مسئله تعارض منافع وجود دارد یا خیر. در اکثر موارد، باید از دادگاه درخواست کنید که وکلای دیگری نیز جهت دفاع از دیگر متهمین، تعیین کند. اگر این درخواست رد شد، باید یا درخواست کتبی ارائه کرده و یا هر رویه دیگری را که در حوزه قضایی شما رایج است، پیگیری نمایید تا اعتراض خود را مستند کرده باشید؛ این موضوع می‌تواند در مرحله تجدید نظر، مبنایی برای نقض محکومیت موکلان باشد. سپس باید به موکلین خود اطلاع دهید که به عنوان وکیل مدافع هر دوی آنها منصوب شده اید، علیرغم این که آن دو، همزمان متهمین در یک پرونده هستند. همچنین باید استدلالی قوی مبنی بر اینکه موکلین شما نباید مشمول مجازات اعدام قرار گیرند به عمل آورید، چرا که دادگاه قادر نیست حقوق آنها در برخورداری از وکالت مؤثر و بیطرفانه را تضمین نماید.

فائق آمدن بر موانع

- من وکیل رایگان ("مدافع عمومی") ("public defender") هستم و دفتر محل کارم، من را ملزم می‌کند همزمان وکالت چند موکل را به عهده بگیرم. چه باید بکنم؟

❖ بسیاری از حوزه های قضایی با حجم سنگینی از پرونده مواجه‌اند و ممکن است شما احساس کنید که نمی‌توانید از پذیرفتن وکالت تسخیری سر باز زنید و گزینه دیگری ندارید. با این حال، به عنوان وکیل، وظیفه شما است که سعی کنید وکالت تسخیری موکلی که برای شما مسئله‌ی تعارض منافع به وجود می‌آورد را نپذیرید. حتی اگر در حوزه قضایی شما پذیرش وکالت چند متهم در یک پرونده

امری متداول باشد، به این معنا نیست که این رویه قابل توجیه است و شما باید به سادگی وکالت تسخیری را بدون هیچگونه اعتراضی بپذیرید.

❖ اگر قادر نیستید از پذیرش وکالت تسخیری امتناع کنید، باید وجود تعارض منافع و علت عدم پذیرش را به دادگاه اطلاع دهید. در صورت امکان، باید درخواست کتبی ثبت کنید، چرا که ممکن است جهت مطرح کردن موضوع در مرحله تجدید نظر، ضروری باشد. (در فصل نهم به بحث تجدید نظر می پردازیم.)

¹ U.N. Basic Principles on the Role of Lawyers adopted by the Eighth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, Havana, 27 August to 7 September 1990, U.N. Doc. A/CONF.144/28/Rev.1 at 118 (1990).

² در کشورهایی که مجازات اعدام الزامی جاری است، ممکن است محاکم نتوانند در صدور حکم برای متهمینی که مرتکب برخی جرایم خاص شده اند، این جهات را مد نظر قرار دهند. اما به هر تقدیر، تحقیق در مورد پیشینه موکلان امری حیاتی است. حتی در کشورهایی که مجازات اعدام الزامی را به اجرا در می آورند، دادستان ممکن است اختیارات وسیعی در صدور کیفرخواست برای جرمی سبکتر که مشمول مجازات اعدام نشود، داشته باشد. در صورتی که ادله ای مبنی بر بیماری روحی-روانی موکلان، پیشینه آزار و اذیت وی و یا عوامل دیگر به دادستان ارائه کنید، ممکن است بتوانید او را مجاب نمایید که از اختیارات خود برای اجتناب از صدور کیفرخواست به اتهام ارتکاب جرم مشمول اعدام، استفاده کند.

³ ECOSOC Res. 1989/64, ¶ 1(a).

⁴ "در خصوص تبصره سوم از بند ۳ ماده ۶ کنوانسیون اروپایی، دیوان اروپا خاطر نشان کرده که "حق متهم مبنی بر برخورداری از خدمات حقوقی رایگان، تحت برخی شرایط، یکی از عناصر مفهوم دادرسی عادلانه در رسیدگی های کیفری است." *Quaranta v. Switzerland*, App. No. 12744/87, ¶ 27, ECtHR (May 24, 1991). همچنین رجوع شود به: *Artico v. Italy*, App. No. 6694/74, ¶ 33, ECtHR (May 13, 1980). ECtHR cases are available at www.echr.coe.int/hudoc.

⁵ ICCPR Art. 14; *Taylor v. Jamaica*, ¶ 8.2, Communication No. 707/1996, U.N. Doc. CCPR/C/60/D/707/1996, HRC (June 14, 1996):

"... در صورتی که محکوم، در صدد بازنگری مبتنی بر قانون اساسی نسبت به ایرادات دادگاه کیفری بدوی بوده و از منابع مالی لازم برای پرداخت مخارج خدمات حقوقی جهت پیگیری حقوق اساسی خود برخوردار نباشد، و عدالت چنین ایجاب کند، دولت باید معاضدت قضایی برای وی فراهم نماید.)

⁶ در قضیه مورنو راموس علیه ایالات متحد،

Moreno Ramos v. United States, Case 12.430, Report No. 1/05, OEA/Ser.L./V/II.124, Doc. 5, IACHR (2005)، دیوان حقوق بشر کشورهای آمریکایی رای داد که ایالات متحد آمریکا الزامات برابری، رعایت تشریفات قانونی و دادرسی عادلانه را به موجب مواد ۲، ۱۸، و ۲۶ اعلامیه آمریکایی نقض کرده است. از جمله این حقوق نقض شده، حق برخورداری از خدمات حقوقی باکفایت و شایسته بود؛ بدین صورت که وکیل مدافع آقای مورنو راموس در مرحله تعیین مجازات، در ارائه ادله تخفیف دهنده مجازات قصور کرد و هیچگونه تلاشی برای مجاب کردن هیئت منصفه به تعیین مجازات حبس ابد، به عمل نیاورد. همچنین رجوع شود به:

Medellín, Ramírez Cárdenas & Leal García v. United States, Case 12.644, Report No. 90/09, OEA/Ser.L./V/II.135, Doc. 37, IACHR (Aug. 7, 2009). (رای مبنی بر این که ایالات متحد، با تعیین یک وکیل بی کفایت در یک پرونده اعدام، حق شاکیان مبنی بر رعایت تشریفات قانونی و برخورداری از دادرسی عادلانه را به موجب مواد ۱۸ و ۲۶ اعلامیه آمریکایی نقض کرده است). افزون بر این، تبصره سوم بند ۳ ماده ۶ کنوانسیون اروپایی حقوق بشر، مقامات را ملزم به مداخله (انجام تدابیر عملی) می کند، در صورتی که مؤثر عدم دسترسی به خدمات حقوقی مؤثر واضح بوده و یا به هر طریق ممکن به اندازه کافی از آن مطلع شده باشند. همچنین رجوع شود به:

Artico v. Italy, App. No. 6694/74, ECtHR (May 13, 1980); *Kamasinski v. Austria*, (App. No. 9783/82, ECtHR Dec. 19, 1989); *Imbrioscia v. Switzerland*, App. No. 13972/88, ECtHR (Nov. 24, 1993); *Czekalla*

v. Portugal, App. No. 38830/97, ECtHR (Oct. 10, 2002); Sannino v. Italy, App. No. 30961/03, ECtHR (Apr. 27, 2006); Panasenko v. Portugal, App. No. 10418/03, ECtHR (July 22, 2008).
مقررات مشابهی نیز در قوانین داخلی بسیاری از کشورها از جمله ایالات متحده و پرتغال وجود دارد. برای نمونه، رجوع شود به: Strickland v. Washington, 466 U.S. 668 (1984); Portugal Estatuto da Ordem dos Advogados, Art. 93 § 2, Art. 95 §§ 1, 2, Act No. 15 (Jan. 26, 2005, last amended in 2010)
(که تشریح می کند در شرایطی که وکیل می داند که یا مهارت لازم برای دفاع مجدانه از موکل را نداشته و یا قادر نخواهد بود تا در مورد روند پرونده به موکل اطلاع رسانی نماید، وظیفه دارد که آن پرونده را نبذیرد).

7 ¶ 3. U.N. Basic Principles on the Role of Lawyers "کشورها وجود منابع مالی کافی برای ارائه خدمات حقوقی به تهرستان و در صورت لزوم به دیگر افراد محروم، را تضمین خواهند کرد. کانون های حرفه ای وکلا در ارائه و سازماندهی خدمات، تسهیلات و دیگر منابع، همکاری خواهند کرد." در قضیه Reid v. Jamaica کمیسیون حقوق بشر رای داد که "به خصوص در پرونده های مشمول مجازات اعدام، معاضدت حقوقی باید به گونه ای باشد که به وکیل اجازه دهد دفاعیات خود را در شرایطی که عدالت را تضمین نماید، آماده کند. این امر شامل پرداخت مالی کافی برای معاضدت حقوقی نمی گردد."
¶ 13, Communication No. 250/1987, U.N. Doc. CCPR/C/39/D/250/1987 (1990).

8 Robinson v. Jamaica, 241, Communication No. 223/1987, U.N. Doc. Supp. No. 40 (A/44/40) at 41, HRC (1989) (کشور طرف دعوی [جامائیکا] تعهدی دارد مبنی بر ارائه خدمات حقوقی مؤثر در یک پرونده اعدام، حتی اگر معاضدت حقوقی مستلزم ختم دادرسی باشد)؛ ECOSOC Res. 1989/64 (از کشورهای متعاقد می خواهد "از افرادی که با اتهامات مشمول مجازات اعدام مواجه هستند، از طریق اعطای وقت و تسهیلات جهت آماده کردن دفاعیات، از جمله خدمات حقوقی مناسب در کلیه مراحل دادرسی، حمایت خاص - بسیار فراتر از آنچه در پرونده هایی که مجازات اعدام را در بر نمی گیرند، معمول است - به عمل آورد،")
Kamasinski v. Austria, App. No. 9783/82, ¶ 65, ECtHR (Dec. 19, 1989) (نابرابری طرفین در محاکم به راحتی می تواند منجر به بی عدالتی شود. هنگامی که وکیل مدافع در ارائه خدمات حقوقی مؤثر قصور می کند، مقامات یا باید او را تعویض کنند و یا او را به انجام تعهدات خود ملزم نمایند.)

9 Artico v. Italy, App. No. 6694/74, ¶ 33, ECtHR (May 13, 1980).

10 اصول بنیادین سازمان ملل متحد در باره نقش وکلا اشعار می دارد: "هر کس حق دارد از معاضدت وکیل مورد نظر خود جهت تامین و دفاع از حقوقش در کلیه مراحل دادرسی کفیری، برخوردار شود."
تدابیر تضمین کننده حقوق محکومان به مجازات اعدام مصوب سازمان ملل متحد مقرر می کند: "۵. مجازات اعدام را فقط می توان به موجب رای قطعی یک دادگاه صالح، اجرا کرد، رای که پس از طی روندی قانونی مبنی بر اجرای کلیه تدابیر ممکن برای تضمین دادرسی عادلانه، صادر شده باشد، تدابیری که حداقل الزامات مندرج در ماده ۱۴ میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی، شامل حق دسترسی هر فرد مظنون یا متهم به ارتکاب جرم مشمول مجازات اعدام به معاضدت وکیل در تمامی مراحل دادرسی را برآورده سازد،"
(May 25, 1984) available at <http://www2.ohchr.org/english/law/protection.htm>.

11 رجوع شود به:

ABA Guidelines for the Appointment and Performance of Defense Counsel in Death Penalty Cases, Guideline 10.14, "Duties of Trial Counsel After Conviction" (Feb. 2003), available at http://www.americanbar.org/content/dam/aba/migrated/2011_build/death_penalty_representation/2003guidelines.authcheckdam.pdf
("وکیل مدافع در دادگاه بدوی، وظیفه دارد اطمینان حاصل نماید که موقعیت حقوقی و قانونی موکلش در فرایند انتقال پرونده به وکیل بعدی [برای مرحله تجدیدنظر] خدشه دار نشود. برای جلوگیری از ضرر و زیان موکل، وکیل باید ... نهایت تلاش خود را در جهت هر چه کوتاه تر شدن این فرآیند انجام دهد. اما به هر حال، مادامی که وکیل جایگزین وکالت پرونده را [در مرحله تجدیدنظر] شروع نکرده است، وکیل دادگاه بدوی حق ندارد به وکالت خود در تامین منافع موکل پایان دهد.")

12 International Commission of Jurists, *International Principles on the Independence and Accountability of Judges, Lawyers, and Prosecutors*, Practitioners' Guide No. 1, p. 5 (2007), <http://www.icj.org>

13 ICCPR Art. 14(3)(b); ECHR Art. 6(3)(b); ACHR Art. 8(2)(c); RACHPR ¶ 2(E)(1); ICTY Statute Art. 21(4)(b), ICTR Statute Art. 20(4)(b), ICC Statute Art. 67(1)(d).

¹⁴ میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی، تفسیر شماره ۱۳: "این که "وقت مناسب" چیست، به شرایط خاص هر پرونده بستگی دارد، اما تسهیلات باید شامل دسترسی به اسناد و مدارک و دیگر ادله ای باشد که متهم برای آماده کردن دفاعیات خود لازم دارد و فرصت صحبت و مشورت با وکیل را نیز در بر گیرد." همچنین رجوع شود به:
Pedersen & Baadsgaard v. Denmark, App. No. 49017/99, ECtHR (Dec. 17, 2004).

Smith v. Jamaica, Communication No. 282/1988, U.N. Doc. CCPR/C/47/D/282/1988, HRC (Mar. 31, 1993); *Reid v. Jamaica*, Communication No. 355/1989, U.N. Doc. CCPR/C/51/D/355/1989, HRC (July 8, 1994) (متهم فقط ۱۰ دقیقه قبل از محاکمه وکیل خود را ملاقات کرد. این به هیچ وجه "وقت کافی" جهت آماده کردن دفاعیات، محسوب نمی شود).

¹⁶ See also *Chaparro Álvarez y Lapo Iñiguez v. Ecuador*, IACtHR (Nov. 21, 2007); *Gordillo, Raúl Hilario*, Expte: G.445.XXI, Fallos: 310:1934, CSJN (Sept. 29, 1987) (Argentina Supreme Court); *Goddi v. Italy*, App. No. 8966/80, ECtHR (Apr. 9, 1984); *Daud v. Portugal*, App. No. 22600/93, ECtHR (Apr. 21, 1998); *Bogumil v. Portugal*, App. No. 35228/03, ECtHR (Oct. 7, 2008); *Öcalan v. Turkey*, App. No. 46221/99, ECtHR (Mar. 12, 2003, First Section), (May 5, 2005, Grand Chamber).

¹⁷ ECOSOC Res. 1996/15 (adopted July 23, 1996).

¹⁸ See ABA Guidelines for the Appointment and Performance of Defense Counsel in Death Penalty Cases, Guideline 4.1, "The Defense Team and Supporting Services" (Feb. 2003), http://www.lb9.uscourts.gov/webcites/10documents/Smith_guidelines.pdf.

¹⁹ ICCPR Art. 14(3)(f). Article 6(3)(e) of the ECHR, Article 8(2)(a) of the ACHR, and Articles 20(4)(f) and 21(4)(f) of the respective Statutes of the International Criminal Tribunals for Rwanda and the former Yugoslavia provide for the right to free assistance of an interpreter for the accused where he does not understand or speak the language of the court.

Bradley A. Maclean, *Effective Capital Defense Representation and the Difficult Client*, 76 ²⁰ TENNESSEE LAW REVIEW 661, 674 (2009) ("در یک پرونده اعدام این امر که زندگی موکل بسته به محاکمه است، خود دلیلی مضانف بر این موضوع است که وجود رابطه‌ی نزدیک و مبتنی بر اعتماد بین وکیل و موکل، امری حیاتی است.")

²¹ See Model Rules of Professional Conduct (2010), available at http://www.abanet.org/cpr/mrpc/mrpc_toc.html.

²² Maclean, *Effective Capital Defense Representation*, at 674.

²³ Leona D. Jochnowitz, *Missed Mitigation: Counsel's Evolving Duty to Assess and Present Mitigation at Death Penalty*, 43 No. 1 CRIMINAL LAW BULLETIN Art. 5 (2007).

²⁴ Maclean, *Effective Capital Defense Representation*, at 670.

²⁵ *Id.* at 676.

²⁶ See U.N. International Criminal Court Code of Professional Conduct for Counsel (Feb. 2003).

²⁷ اکثر مقررات مربوط به رفتار وکلا، حاوی قواعدی در خصوص تعارض منافع هستند. برای نمونه، رجوع شود به: Council of Bars and Law Societies of Europe, Code of Conduct for European Lawyers, Art. 3.2, available at http://www.ccbe.eu/fileadmin/user_upload/NTCdocument/EN_Code_of_conductp1_1306748215.pdf (1988, last amended 2006)

(۱, ۲, ۳). وکیل حق ندارد وکالت دو یا چند موکل را در یک پرونده به عهده گیرد، به آنها مشاوره دهد و یا از سوی آنها اقدام نماید. اگر چنانچه تعارضی بین منافع موکلین وجود داشته باشد و یا احتمال بروز تعارض بین منافع موکلین زیاد. ۲, ۳. در صورت بروز تعارض بین منافع موکلین، یا احتمال خدشه دار شدن مطالب محرمانه یا در صورتی که استقلال وکیل به خطر افتاده باشد، وکیل باید اقدامات خود از سوی هر دو موکل یا کلینه موکلین مرتبط [با آن پرونده] را متوقف نماید. ۳, ۲, ۳. وکیل باید از پذیرش وکالت موکل جدید نیز خودداری کند اگر خطر خدشه دار شدن مطالب محرمانه موکل قبلی وجود داشته باشد، یا این که اطلاعاتی که وکیل از امور موکل قبلی دارد، مزیتی ناروا برای موکل جدید ایجاد کند. ("؛ Portuguese Statute on Lawyers, Art. 94 (*Estatuto da Ordem dos Advogados*, Act No. 15/2005 of Jan. 26, last amended in 2010); Argentinian Ethical Code for Lawyers, Art. 19(g) (*Código de Ética de los Abogados, Colegio Público de Abogados de la Capital Federal*, 1987).

بند (4 - مجدد) ماده ۱۰۶ قانون آیین دادرسی کیفری ایتالیا مقرر می دارد که دفاع از چند متهم [در یک پرونده واحد] را نمی توان تنها به عهده یک وکیل نهاد، اگر این متهمین اظهاراتی در خصوص مجرمیت متهم دیگری در همان پرونده یا پرونده ای الحاقی و یا پرونده ای مرتبط با آن، ابراز نموده باشند. تفسیر قاعده پنجم "قانون اخلاق حرفه ای وکلای" در کشور هاییتی، تعریفی عملی از مسائل تعارض قوانین به دست می دهد: "تعارض منافع زمانی بروز می کند که ماهیت منافع متضاد به گونه ای است که بصیرت وکیل و وفاداریش به موکل خود (یا موکل آتی) را می تواند به نحو نامطلوبی تحت الشعاع قرار دهد."

²⁸ John Stewart Geer, Representation of Multiple Criminal Defendants: Conflicts of Interest and the Professional Responsibilities of the Defense Attorney, 62 MINNESOTA LAW REVIEW 119, 126-31 (1997-1998).

²⁹ Gary T. Lowenthal, Joint Representation in Criminal Cases: A Critical Appraisal, 64 VIRGINIA LAW REVIEW 939, 944 (1978). See also Gary T. Lowenthal, Why Representing Multiple Defendants is a Bad Idea (Almost Always), 3 CRIMINAL JUSTICE 7 (1998-1999).